

Csujja László: Majdnem 5000 karakter arról, hogy milyen benyomásaim születtek a *Hatalom, pénz, hírnév, szépség, szeretet* című előadásorozat próbáinak vágása közben

Halász Pétert egyszer láttam személyesen a 2006-os Magyar Filmszemle zárófogadásán. Valami turbán volt a fején, és egy haverjával rohagáltak az asztalok között, nagyon vidáman voltak. Ezeken az eseményeken általában mindenki be van feszülve, én meg ráadásul először vettem részt, mert bejutott versenybe egy öt perces tábori filmem. Nem tudtam Halászról, hogy kicsoda, meg egyébként sem ismertem senkit, szóval jó volt nézni, hogyan bohóckodik, és titokban követtem, és néztem, mit csinál. Később elképzelttem vele egy filmet, arról szólt, hogy egy huszonéves fiú éjszaka vár egy vonatra egy kihalt vasútállomáson, megjelenik Halász Péter, akivel valamilyen egyezséget kötnek, aztán kiderül, hogy Halász maga az ördög. Csak később tudtam meg, hogy a Szemle alatt már halálos beteg volt, és egy hónappal később meghalt.

Amikor elkezdtem nézni az egy hónapos előadás próbafolyamatát, nem értettem, hogy mi a rendszere a munkának. Első benyomásra úgy tűnt, hogy vegyes korosztályú emberek egy barna irodában ülnek, folyamatosan dohányoznak, baromságokat beszélnek vagy hülye szóviccekkel szórakoztatják egymást. Aztán néha Halász elmesél egy régi sztorit, amit a többiek megigézve hallgatnak. Azon is csodálkoztam, hogy a közönség mennyire élvezzi az előadásait. Később értettem meg a munkamódszert, amikor már több időt eltöltöttem velük. Közben az kezdett el érdekelni, honnan, hogyan jön az előadás lényege. Melyek azok a pontok ebben a szinte parttalan beszélgetésben - amit ők próbának hívnak-, amitől egyszer csak megszületik valami.

Halász az előadások létrehozása közben különböző alkotói stratégiákat követ, minden próbafolyamat alatt van tudatos rendszer, vagy ha úgy tetszik, módszer. Az előadásoknak mindig van egy olyan magja, ami strukturálja a dramaturgiát. Ennek a magnak a megtalálásához szükségeltetik a lehető leglazább, kötetlen, asszociációs-beszélgetős hangulat. A színdarabok rendszere praktikusán következhet a tér kialakításából, különböző fotók kivetítésének logikájából vagy megírt szövegből. A munkamódszerrel kapcsolatban a szürrealisták is eszembe jutottak, például Luis Buñuel hasonlóan írt forgatókönyvet Salvador Dalival: felváltva mondtak képeket, és ha valamelyik mindkettőjüknek tetszett, akkor az bekerült a filmbe, nem mérlegelték, hogy az anyag egészen belül mi a dramaturgiai szerepe az ötletnek. Sokszor történt ez itt is a próbák alatt (például a *Paprikás krumpli* című előadás próbáján), az előadásoknak - vagy ahogy Halász mondja, az „eseményeknek” - valóban lehet köze a szürreális minőségéhez.

Néha a fent leírtakkal ellentétesen járt el: szigorúan megadta az előadás kereteit. Kezdetben ekkor is össze-vissza beszélgettek akik épp beszédültek a próbára, majd Halász azt mondta, hogy „jó, akkor most menjen a darab”, és elkezdett diktálni. Nem is sokat javítottak a diktált anyagból, ott helyben leimprovizált egy szépirodalmi értékű szöveget, jelenetekkel, szereplőkkel.

Soha nem mondott nemet. Ha valami nem tetszett neki, vagy nem tartotta fontosnak, akkor általában annyit mondott, hogy „aha”.

Sokszor nem tudtam eldönteni, hogy amit reagál bizonyos helyzetekre, az valamilyen konstruált művész-szerep miatt van, amit játszik, és reflektált erre a szerepre, vagy például tényleg „leszarja Shakespeare-t”. De ha leszarja például Shakespeare-t, akkor miért idéz folyton klasszikusokat (nemcsak drámaírókat, hanem mindenféle klasszikus művészt, gondolkodót)?

Halász Péter rendelkezik egy olyan karizmával, ami miatt jó vele időt tölteni. Talán a nagyvonalú, kávéházi lazasága, szabadsága miatt. Az előadások is sokszor ezért működnek. Ha nem ő mondana hülye szövicceket a színpadon, biztos rosszul érezném magam.

Apám méhészkutató, és azt vizsgálja, melyik kaptárban érzik jobban magukat a méhek. Az egyik kollégája azt mondta neki, hogy „te még egy biliben is tudnál méheket tartani”. Erről eszembe jutott Halász Péter színháza. Például amikor az éjszaka közepén az egyik próbán azt mondta, hogy „most azonnal elmegyünk a színházakba, és amit össze tudunk szedni, az lesz a darab.”

Halász színházának, vagy módszerének lényege abból ismerhető meg, ahogyan kommunikál a hétköznapiakban vagy a próbákon. Elég nehezen leírható szöveggel, és az előadások videofelvételei önmagukban nem adnak elég információt. Sokkal pontosabban meg lehet ismerni színházát a próbák videódokumentációin keresztül.